स स्वयम्भूरिति ज्ञेयः स ब्रह्मा भुवनाधिपः । स वायुरिति विज्ञेय एष यज्ञः प्रजापतिः ।
सदसच्च स विज्ञेयः सर्व्वज्ञः स प्रजाकरः । यद्वेदितव्यं त्रिदशैस्तदेष परिविन्दति ।
यच्च वेद्यं भगवतो देवा अपि न तद्विदुः । प्रजानां पतयः सप्त ऋषयश्च सहामरैः ।
नास्यान्तमधिगच्छन्ति तेनानन्त इति श्रुतिः । यदस्य परमं रूपं तन्न पश्यन्ति देवताः । १२३२०
प्रादुर्भावेषु संभूतं यत्तदर्च्चन्ति देवताः । दर्शितं यदनेनैव तदवेक्षन्ति देवताः ।
यन्न दर्शितवानेष कस्तदन्वेष्टुमर्हति । ग्रामणीः सर्व्वभूतानामग्निमारुतयोर्गतिः ।
तेजसस्तपसश्चैव निधानममृतस्य च । चातुराश्रम्यधर्म्मेशश्चातुर्होत्रफलाशनः ।
चतुःसागरपर्य्यन्तश्चतुर्युगनिवर्त्तकः । तदेष संहृत्य जगत् कृत्वा गर्भस्थमात्मनः ।
मुमोचाण्डं महायोगी धृत्वा वर्षसहस्रकं । १२३२५
सुरासुरद्विजभुजगाप्सरोगणैर्द्रुमौषधिक्षितिधरयक्षगुह्यकैः । प्रजापतिः श्रुतिधररक्षसां कुलं तदाऽसृजज्जगदिदमात्मना प्रभुः ।
इति श्रीमहाभारते खिलेषु हरिवंशे भविष्यपर्व्वणि वाराहे प्रादुर्भावे त्रयोविंशत्यधिकद्विशतोऽध्यायः ॥ २२३ ॥
॥ वैशम्पायन उवाच ॥ जगदण्डमिदं पूर्व्वमासीत् सर्व्वं हिरण्मयं । प्रजापतेर्म्मूर्त्तिमयमितीयं वैदिकी श्रुतिः ।
तद्वै वर्षसहस्रान्ते विभेदोर्द्ध्वमुखं विभुः । लोकोद्भवनहेतुज्ञो विभेदाधोमुखं पुनः ।
भूयोऽष्टधा विभेदाण्डं विभुर्व्वै लोकयोनिकृत् । चकार जगतश्चात्र विभागं सर्व्वभागवित् ।
यच्छिद्रमूर्द्ध्वमाकाशं परा सुकृतिनां गतिः । विहितं विश्वयोगेन यदधस्तद्रसातलं । १२३३०
यदण्डमकरोत् पूर्व्वं देवलोकसिसृक्षया । समन्तादष्टधा योगी च्छिद्राणि कृतवांश्च सः ।
दिशश्च विदिशः सर्व्वा मनसैवाकरोद्द्विधा । नानारागविरागाणि यान्यण्डशकलानि वै ।
बहुवर्णधराश्चित्रा बभूवुस्ते बलाहकाः । यदण्डमध्ये स्कन्नन्तु द्रवमासीत् समाहितं ।
जातरूपं समभवत्तत् सर्व्वं पृथिवीतले । तस्य क्लेदार्णवौघेन प्राच्छाद्यत समन्ततः ।
पृथिवी निखिला राजन् युगान्ते सागरैरिव । यच्चाण्डमकरोदूर्द्ध्वं देवलोकचिकीर्षया । १२३३५
तत्र यत् सलिलं स्कन्नं सोऽभवत् काञ्चनो गिरिः । तेनाम्भसा प्लुताः सर्व्वा दिशश्चोपदिशश्च ह ।
अन्तरीक्षञ्च नाकञ्च यच्चान्यत् किञ्चिदन्तरं । यत्र यत्र जलं स्कन्नं तत्र तत्रोत्थितो गिरिः ।
सहस्रशैलगहना विषमा मेदिनी त्वभूत् । तैः सा पर्व्वतजालौघैर्व्वहुयोजनविस्तृतैः ।
पीडिता गुरुभिर्द्देवी पृथिवी व्यथिताऽभवत् । महीतले भूरिजलं दिव्यं नारायणात्मकं ।
हिरण्मयं समुत्सृज्य तेजश्च जलरूपि तत् । अशक्ता वै धरायितुमधस्तात् प्राविशत्तथा । १२३४०
पीड्यमाना भगवतस्तेजसा तेन सा क्षितिः । पृथिवीं विशतीं दृष्ट्वा तामधो मधुसूदनः ।
उद्धारार्थं मनश्चक्रे लोकनां हितकाम्यया ।
॥ भगवानुवाच ॥ एषा मत्तेजसो वीर्य्यं समासाद्य तपस्विनी । रसातलं प्रविशते पङ्के गौरिव दुर्ब्बला ।
॥ पृथिव्युवाच ॥ त्रिविक्रमायामितविक्रमाय महानृसिंहाय चतुर्भुजाय । श्रीशार्ङ्गचक्रासिगदाधराय नमोऽस्तु ते काम वरप्रदाय ।